

Frankrigs økonomiske eksperiment - under Mitterrand

Indledning

1. Det stærkt ønskede internationale økonomiske opsving synes fortsat at forskyde sig ud i fremtiden. Ganske vist kan der blandt OECD-landene forventes en svag positiv vækst i produktionen mellem 1981 og 1982 efter tilbagegangen fra 1980 til 1981, men bevægelserne er så svage, at det ikke er urimeligt at tale om stort set stagnation i den internationale konjunktur. Herved bliver det internationale konjunkturtilbageslag efter det andet »olieprischok« i 1978/79 af endnu længere varighed end det første »chok« i 1973/74.

Med anvendelsen af en sprogbrug fra internationale økonomiske fora kan man sige, at konvoyaen af lande nærmest står stille; og tidspunktet, hvor konvoyaen vil være oppe på en tilfredsstillende fart, fortsat synes at forskyde sig ud i fremtiden. Den alvorligste følgevirkning heraf er den stadige stigning i arbejdsløsheden.

2. Ikke uberettiget henviser politikere i de enkelte lande til den internationale konjunktur, når de skal forklare, hvorfor det ikke på nationalt plan er muligt at ændre på den økonomiske misere på andet end marginal facon. Til støtte for specielt danske politikere, der udtaler sig således, skriver Det økonomiske Råds formandsskab i sin rapport om dansk økonomi fra maj i år (s. 73), at »Den meget

svage vækst i udlandet i kølvandet på olieprisstigningerne fra 1979, bytteforholdsforringelsen og stigningen i renteniveauet, der ligeledes er kommet udefra, har forskubbet den samfundsøkonomiske balance så meget, at de gunstige virkninger på betalingsbalance og beskæftigelse af den førte økonomiske politik er blevet helt skjult«.

3. På den baggrund er det naturligt at stille spørgsmålet, om det er helt umuligt for det enkelte land at føre en selvstændig økonomisk politik og frigøre sig fra de internationale bindinger? Hvilke muligheder har det enkelte land for at frigøre sig fra den internationale konjunktur? For at bryde ud af konvoyaen? Og hvilke forhold afstikker grænser for mulighederne?

4. Ét land i Europa forsøger i disse år at bryde ud og sejle for sig selv: Frankrig. Hvis den socialistiske regering i Frankrig fastholder hovedlinierne i sin økonomiske politik, vil Frankrig i de kommende år være et levende eksempel på en politik, der har til formål at frigøre et land fra de internationale bindinger og bringe landet op på et højere aktivitets- og beskæftigelsesniveau. Det franske eksperiment er således af stor interesse for alle lande, der har den ambition at frigøre sig fra den internationale konjunktur. Det er dog samtidigt klart, at det franske eksperiment på mange måder er »fransk« og ikke uden videre lader sig overføre til andre lande.

5. I de følgende afsnit redegøres kort for den økonomiske situation i Frankrig op til socialisternes magtovertagelse i

*Lektor ved Odense Universitet,
cand. polit.*

1981 samt for hovedlinierne i de socialistiske reformer og den førte økonomiske politik. Derefter drøftes mere generelt og i lyset af de specielle franske forhold Frankrigs muligheder for at frigøre sig fra den internationale konjunktur.

Afsluttende anføres kort de væsentligste forhold af betydning for det franske eksperiments mulige succes.

Fransk økonomi før Mitterrand

6. Den økonomiske politik, der blev ført under præsident Giscard d'Estaing af dennes premierminister Raymond Barre kan med rette betegnes som liberalistisk. Således gennemførtes en gradvis ophævelse af tidligere tiders prisregulering, ligesom betydningen af de franske økonomiske planer reduceredes til det visionære. Kun inden for energisektoren styrede staten målbevidst - og fortrinsvis via en kraftig udbygning af atomkraftværkerne - mod en hurtig forbedring af Frankrigs selvforsyningsgrad. Iøvrigt måtte den franske økonomi vise sin styrke i fri konkurrence med andre lande. Som en bekræftelse af økonomiens styrke ansås det for væsentligt, at den franske franc's værdi lå fast inden for det europæiske valutamarbejde.

7. Tager man udgangspunkt i oplysning-

erne i OECD's seneste analyse af fransk økonomi⁽¹⁾ kan man næppe sige, at den økonomiske situation i Frankrig ved afslutningen af præsident Giscard d'Estaings embedsperiode var værre end for gennemsnittet af OECD-lande.

Væksten i produktionen fulgte således OECD-gennemsnittet med en årlig stigning på mellem 1 og 1½ pct.⁽²⁾ mens den procentvise arbejdsløshed på knap 6½ pct. lå svagt højere end gennemsnittet som følge af en lidt højere produktivitets- og dermed lavere beskæftigelsesudvikling. Inflationstakten, der gennem meget lang tid har været et problem i fransk økonomi, lå med en årlig stigningstakt på godt 13½ pct. for forbrugerprisernes vedkommende omkring ½ til 1 pct.-point over OECD-gennemsnittet. På den anden side havde Frankrig som noget exceptionelt blandt OECD-landene i 1980 overskud på de samlede offentlige budgetter. Endelig lå underskuddet på betalingsbalancens løbende poster efter to år med overskud på linie med gennemsnittet for OECD-området, nemlig ca. 1% af bruttonationalproduktet.

Generelt kan man således vanskeligt hævde, at Giscard d'Estaings liberalistiske politik var mislykket. Men lægges specielt vægt på udviklingen i arbejdsløsheden, der i 1980 kom op på 6,3% af

Tabel 1: Udviklingstendenser i fransk økonomi.

	1970-80	1980	1981	1982 ¹⁾
Pct. stigning i f.h.t. året før				
Produktion (BNP i faste priser)	3,6	1,3	1	2½
Produktivitet (pr. beskæftiget)	3,2	0,9	1½	3
Forbrugerpriser	11,1	13,6	13½	14
Timeløn i industri	14,1	14,9	14½	15½
Gnst. for perioden				
Arbejdsløse i pct. af styrken	4,4	6,4	7½	8½
Underskud på betalingsbalancens løbende poster. Mia. F.	7,8	33,1	40	40

1) Skøn fra OECD: Economic Survey of France. Jan. 1982.

Kilde: OECD og Danmarks Statistiks konjunkturtabeller.

styrken, er det ikke uforståeligt, at mange har ønsket en ændring af prioriteten i den økonomiske politik.

De socialistiske reformer

8. Præsident Mitterrand og premierminister Mauroys mange reformer på det økonomiske felt kan opdeles under tre grupper: de sociale og indkomstudjævnenende reformer, reformerne på arbejdsmarkedet og nationaliseringerne.

9. Gennem sidste halvdel af 1981 forhøjedes husleje- og familietilskuddene ret betydeligt. Endvidere er minimumssatsen for alderspensionen blevet forhøjet, ligesom beregningsgrundlaget for denne er gjort mere fordelagtig. Hertil kommer, at den socialistiske regering har vedtaget at nedsætte pensionsalderen til 60 år pr. 1. april næste år, og endnu lavere for visse opslidende beskæftigelser. Endelig er invalidepensionen forbedret og det samme gælder sygesikringen og satserne for arbejdsløshedsunderstøttelse.

Betalingen for disse forbedringer er dels sket ved forhøjelser af de beskæftigedes og arbejdsgivernes bidrag til socialsystemet »sécurité sociale«, og dels har staten påtaget sig at dække en del af det opståede underskud. Bl.a. med baggrund heri er der sket en forhøjelse af bilbeskatningen. Generelt synes der imidlertid at være ved at ske en de facto tilsidesættelse af tidligere tiders princip om, at de sociale kasser økonomisk skal hvile i sig selv.

Indkomstudjævnenende på betalingssiden er beslutningen om reducerede bidrag til sécurité sociale for de laveste indkomster. Endvidere er indført en ekstraordinær beskatning af de højeste indkomster, d.v.s. indkomster der efter det eksisterende indkomstskattesystem betaler over 25.000 F i skat; og endelig er som en ny skabelse i Frankrig indført formueskat på formuer over 3 mill. F.

10. Arbejdsmarkedet er især berørt af forhøjelserne af minimumslønnen, forkortelse af arbejdsugen og forlængelse af den årlige ferieperiode.

Den af den franske regering annoncerede minimumsløn SMIC (Salaire Minimal Interprofessionnel de Croissance) er af stor betydning for løndannelsen i Frankrig. Dels finder SMIC'en udbredt anvendelse som lønsats i lavtlønsområder som tekstil- og beklædningsindustri, fødevarerindustri, butikshandel m.v., dels anvendes den som referenceløn for grupper af lavere lønnede, og dels giver forhøjelser af SMIC'en en generel afsmittningseffekt op gennem lønsystemet. SMIC'en betragtes som 100 pct. indekset efter forbrugerpriserne, men regeringen kan på eget initiativ træffe beslutninger om ændringer i SMIC'ens udvikling.

Det har således været den socialistiske regerings mål at gennemføre en real forhøjelse af SMIC'en på 4 til 5% p.a. gennem 1981 og 1982. SMIC'en udgjorde ved udgangen af 1981 ca. 25 d. kr. i timen svarende til en hjembragt månedsløn på omkring 4.250 kr.

For at reducere arbejdsløsheden ønsker den socialistiske regering gradvist at reducere den ugentlige arbejdstid til 35 timer i 1985, begyndende med 39 timer i år. På trods af, at regeringen over for arbejdsmarkedets parter tilkendegav at arbejdstidsforkortelsen skulle ske uden lønreduktion, er de hidtidige ændringer, der trådte i kraft pr. 1. februar i år, gennemført med lønkomensationer på mellem 50 og 100%. Højest for de lavest lønnede. Endvidere er indført en femte betalt ferieuge.

Foranstaltningerne har sat deres præg på lønstatistikken, og Frankrig oplevede i første del af 1982 stigninger i timelønnene på 17-18% i forhold til året før.

Som en tredje foranstaltning af betyd-

ning for det franske arbejdsmarked er det som nævnt oven for besluttet at indføre adgang til pensionering fra 60-års alderen pr. 1. april næste år.

11. Et væsentligt led i socialisternes program er de udvidede nationaliseringer inden for industrien og i den finansielle sektor. Det drejer sig således om de to dominerende selskaber i stålindustrien, fem betydende grupper inden for kemikalieindustrien, glas og byggematerialer, elektriske apparater og elektronik, samt udvidede nationaliseringer inden for våbenindustrien. Endelig overtager staten to udenlandsk ejede selskaber inden for ovennævnte grupper samt CII-Honeywell Bull inden for databehandling. I den finansielle sektor nationaliseres to finansieringsselskaber og 18 banker.

De seneste nationaliseringer indebærer, at staten kontrollerer 29% af industriens omsætning, får direkte indflydelse på godt 3.500 virksomheder og beskæftiger knap 23% af industriens lønmodtagere.⁽³⁾ OECD skønner, at mellem 85 og 90% af al bankaktivitet således bliver statslig.

12. Af mindre økonomisk betydning er uddelegeringen af en del af magten fra Paris til de franske lokalsamfund. Det drejer sig væsentligst om byplanlægning i kommuner, sociale programmer i departementerne og uddannelsesmæssig og økonomisk planlægning i regionerne.

Den økonomiske politik

13. Med Mitterrands overtagelse af præsidentembedet er sket en omlægning af prioriteterne i fransk økonomisk politik. Bekæmpelsen af arbejdsløsheden har fået førsteprioritet foran inflationen, betalingsbalanceunderskuddet og underskuddet på de offentlige budgetter.

14. Arbejdsløsheden søges bekæmpet dels ved en højere vækst i produktionen

og dels ved en reduktion af arbejdsudbuddet.

De under pkt. 9 nævnte forhøjelser af de sociale ydelser og opgangen i lønningerne forventes således at føre til forstærket opgang i det private forbrug. For yderligere at fremme væksten i produktionen og samtidig forbedre den franske industris konkurrenceevne er de nationaliserede selskaber under møder med regeringens økonomiske ministre blevet pålagt at opstille investeringsplaner til hurtig iværksættelse - samt vurdere behovet for finansiel støtte. Herved og via de nationaliserede kreditkanaler er det håbet mere bredt at øge investeringerne. Endelig er gennemført foranstaltninger til støtte for bygge- og anlægssektoren.

Det er regeringens målsætning at bringe den årlige vækst op på 3% om året. Herved skulle opgangen i arbejdsløsheden kunne bremses. For at nedbringe antallet af arbejdsløse satses på virkningen af den reducerede arbejdstid, forlænget ferie, reduceret pensionsalder samt en forøgelse af antallet af offentligt ansatte.

OECD skønner i sin seneste analyse, at væksten i produktionen i Frankrig mellem 1981 og 1982 vil komme til at ligge omkring 2½%. Selv om dette ikke opfylder regeringens målsætning, er der tale om en forholdsvis kraftig vækst, der blandt de mere udviklede OECD-lande formentlig kun vil blive overgået af Japan. For OECD-området som helhed ventes i dette tidsrum en vækst på 1¼%.

For Frankrigs vedkommende vil det være privat forbrug og offentlig efterspørgsel i samarbejde med en vis genopbygning af lagrene, der vil trække produktionen op; mens der i bedste fald kan ventes en neutral påvirkning fra investeringerne. Ganske vist vil den ret markante stigning i såvel det private som det offentlige forbrug i sig selv udøve en positiv ind-

flydelse på investeringsklimaet; men her over for står for det første, at valutariske hensyn nødvendiggør en stram pengepolitik, og for det andet den betydelige stigning i virksomhedernes omkostninger, som er fulgt med de social- og arbejdsmarkedspolitiske reformer, samt for det tredje en vis skepsis over for »det socialistiske eksperiment«. Under alle omstændigheder peger undersøgelser af investeringsklimaet gennem 1982 på et fortsat fald i de private erhvervsinvesteringer. Endelig forudses en utilstrækkelig fransk konkurrenceevne sammen med opgangen i den indre efterspørgsel at give en negativ nettobevægelse i udenrigssektorens efterspørgsel.

Trods den relativt høje vækst i fransk økonomi gennem 1982 er det vanskeligt at spore den forudsete positive effekt af de gennemførte arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Korrigeret for almindelig sæson steg antallet af arbejdsløse op gennem de første måneder af 1982, og det synes endnu for tidligt at tale om en egentlig vending i denne udvikling.

15. De høje timelønsstigninger, øgede bidrag til de sociale kasser samt effekterne fra devalueringerne af den franske franc i oktober 1981 og i juni i år⁽⁴⁾ har udløst et inflationært pres i Frankrig. For at dæmme op for dette gennemførtes efter devalueringen i oktober et midlertidigt prisstop for en række varegrupper og andre lignende kontrolforanstaltninger. Disse indgreb blev siden lempet gennem forhandlinger mellem regeringen og brancheorganisationerne. Efter juni-devalueringen gennemførtes ved lov et stop for stigninger i priser og lønninger frem til udgangen af oktober. Kun indekseringen af de laveste indkomstkategorier er undtaget herfra. Målet er at bringe prisernes årlige stigningstakt ned til 10% ved årets udgang. Statistikken har i årets første mæne-

der vist en stigningstakt for forbrugerpriserne på ca. 14% på årsbasis.

16. De gennemførte devalueringer har naturligvis fjernet en del af presset på den franske franc på de internationale valuta-markeder, ligesom de gennemførte indkomstpolitiske foranstaltninger må antages at have reduceret behovet for fremtidige devalueringer. Situationen har dog langt fra udviklet sig så gunstigt, at Frankrig i 1982 har været i stand til at føre en selvstændig pengepolitik uden hensyntagen til bevægelserne i det internationale renteniveau. Renten på lange obligationer har således i den forløbne del af 1982 holdt sig på 16-17 pct. På grund af selektiviteten i det franske kreditsystem, herunder rækken af investeringsfremmende ordninger, er der dog næppe grund til at tro, at pengepolitikken har været den væsentligste hæmsko på den hjemlige investeringsudvikling.

Først og fremmest ud fra pengepolitiske overvejelser ses der også inden for den socialistiske regerings egne rækker med stigende ængstelse på det voksende underskud på statsbudgettet. For at bremse denne tendens har regeringen sat som mål, at det statslige underskud⁽⁵⁾ ikke må overstige 3% af bruttonationalproduktet. I konsekvens heraf blev i juli i år gennemført en forhøjelse af den midterste momsats fra 17,6 til 18,6 pct. (og en reduktion af minimumssatsen fra 7 til 6,5%), ligesom »tilpasningen« af arbejdsløshedsunderstøttelsen og de sociale ydelser er under overvejelse.

Det franske eksperiments muligheder

17. Det franske eksperiment bliver uden tvivl fulgt med spænding af de øvrige vestlige lande. I mange henseender repræsenterer den økonomiske politik i Fran-

krig modsætningen til den monetaristiske politik, som først og fremmest USA og England fører.

I England og USA går politikken i hovedtræk ud på at reducere den offentlige sektors andel af økonomien og samtidig gennem en deflationær pengepolitik at bremse inflationen og derved skabe basis for en holdbar fremgang i produktion og beskæftigelse. I Frankrig er det et led i politikken at udvide den offentlige sektor. Samtidig søges beskæftigelsen forbedret ved en kombination af generel finanspolitisk ekspansion og indgreb på arbejdsmarkedet.

18. Det er endnu for tidligt at forsøge at sætte betegnelse succes eller fiasko på det franske eksperiment. Det første år under den socialistiske regering er gået med at skifte gear i den økonomiske politik, og det vil tage endnu nogle år, før man kan se om økonomien kører på den ønskede måde.

På nuværende tidspunkt kan man på den ene side pege på en række forhold, der gør, at det er en yderst vanskelig opgave, som præsident Mitterrand og premierminister Mauroy har sat sig for at løse. På den anden side er der også specielle franske faktorer involveret i eksperimentet, der forøger chancen for succes.

19. For det første kan peges på de generelle forskelle mellem den økonomiske politik i Frankrig og i udlandet.

I en tid hvor inflationsbekæmpelsen næsten overalt har højere prioritet blandt målene i den økonomiske politik, vil et land, der nedprioriterer inflationsbekæmpelsen, meget let løbe ind i konkurrenceevneproblemer på grund af en hastigere omkostningsudvikling end i udlandet.

De problemer, der heraf kan opstå af betalingsmæssig art over for udlandet, vil i Frankrigs tilfælde endvidere forstærkes af, at landet anlægger en politik, der in-

debærer en udvidelse af den indre efterspørgsel. Via den importopgang, der vil følge denne udvidelse, påtager Frankrig sig lokomotivrollen i Vesteuropa.

20. For det andet de mere specielle forskelle mellem Frankrig og udlandet i valget af økonomisk politiske instrumenter.

Det forhold, at Frankrig sandsynligvis vil komme til at optræde som foregangsland med hensyn til reduktion af arbejdstiden antyder, at lønniveauet i Frankrig vil udvikle sig i overkanten af det europæiske. De franske virksomheder vil herved blive udsat for et vedvarende omkostningspres.

For den franske økonomis generelle konkurrenceevne over for udlandet kan det endvidere ikke udelukkes, at en relativ forøgelse af den traditionelle offentlige sektor på længere sigt vil betyde en forringelse.

Denne strukturmæssige betragtning kan kræve en uddybning. Det må således anføres, at betragtningen fremføres *alt andet lige*. Hermed tænkes først og fremmest på, at befolkningens præferencer for private contra traditionelt offentligt producerede goder bevares stort set uændret, således at omlægningen betyder, at behovet for importerede forbrugsgoder stiger. Situationen er en anden, hvis befolkningens præferencer af den ene eller den anden grund ændrer sig til fordel for offentligt producerede goder. I en sådan situation vil det - som ofte påpeget i den danske økonomiske debat - være fordelagtigt at lede forbruget bort fra det relativt importkrævende private forbrug (og tildels også investeringer) og over mod et mindre importkrævende offentligt forbrug. Et skift i efterspørgselssammensætningen af denne karakter, der kan opnås via øget skatteopkrævning, vil reducere landets samlede importbehov ved given samlet produktion. Spørgsmålet er imidlertid i

hvor høj grad borgerne ønsker en højere skattebyrde mod til gengæld at få flere og bedre offentlige ydelser. Hvis borgerne *ikke* ønsker dette, vil reaktionen på de højere skatter være øgede lønkrav med det formål at forbedre den disponible realindkomst med henblik på køb af privat producerede goder. I den udstrækning dette lykkes, vil konkurrenceevnen over for udlandet forringes, importen forøges og eksporten falde. Selv om der således på kort sigt kan være en betalingsbalance-mæssig gevinst ved en drejning af forbruget over mod offentligt producerede goder også ud over det generelt ønskede, så kan en sådan politik på længere sigt føre til en forværring af betalingsbalancen, der overskygger den først opnåede gevinst.

Endelig kan det ikke udelukkes, at den højere grad af dirigisme, der følger med de øgede nationaliseringer og den socialistiske styring, kan medføre et generelt produktivitetstab i økonomien. Således føres specielt i USA i disse år en politik, der går ud på så vidt muligt at afvikle eksisterende offentlige hindringer i form af forordninger m.v., der begrænser den frie markedsökonomi og dermed - ifølge filosofien - økonomiens effektivitet.

Principielt behøver nationaliseringer ikke at reducere produktiviteten i samfundet,⁽⁶⁾ hvortil kommer, at nationaliseringer åbner mulighed for, at overordnede samfundshensyn kan inddrages i investeringsovervejelserne. Når den franske regering imidlertid i større målestok pålægger de nationaliserede virksomheder at gennemføre investeringer, der tilsyneladende ikke ville blive gennemført ud fra privatøkonomiske kriterier, er der grund til skepsis vedrørende den samfundsmæssige nytte af disse investeringer. Der kan blive tale om »overinvesteringer«, der

blot vil forøge mængden af ledig kapacitet.

21. Såvel de generelle som de mere specielle forskelle mellem den førte økonomiske politik i Frankrig og i udlandet synes således at ville påføre Frankrig permanente betalingsbalanceproblemer i de kommende år.

Det overordnede mål i den økonomiske politik er som tidligere anført at bringe Frankrig op på et højere aktivitets- og beskæftigelsesniveau. Dette vil isoleret set medføre en øget import; og da det ikke kan forventes, at der i omverdenen vil ske en lignende ekspansion af økonomien, kan Frankrig ikke uden videre regne med at opleve en opgang i eksporten, der vil modsvare importforøgelsen. Aktivitetsstigningen medfører således umiddelbart en tendens til forringelse af den franske betalingsbalance; og uden andre indgreb i økonomien vil Mitterrands og Mauroys regering således bringe Frankrig fra en situation med stort set balance på betalingsbalancens løbende poster til en situation med permanent underskud. Ved en passende devaluering eller nedskrivning af franc'ens internationale værdi er det imidlertid muligt at stimulere konkurrence-sektoren (eksportvirksomhederne og de importkonkurrerende virksomheder) i den franske økonomi i et sådant omfang, at aktivitetsopsvinget kan ske uden det nævnte betalingsbalanceunderskud. Nedskrivningerne af franc'en i oktober sidste år og i juni i år skal bl.a. ses i lyset af disse sammenhænge. Ved denne kurstilpasning oplever Frankrig en bytteforholdsforringelse; men det velfærdstab, der herved påføres økonomien, kan antages fuldt opvejet af den velfærdsmæssige fordel, der følger af den højere beskæftigelse og det højere aktivitetsniveau.

22. Det er imidlertid ikke uden videre givet, at det i det lange løb vil være til-

strækkeligt at sænke franc'ens internationale værdi til et fast lavere niveau, hvis truslen om et betalingsbalanceunderskud skal afværges. Med mindre, at der træffes særlige forholdsregler, er det sandsynligt, at en større beskæftigelsesgrad i Frankrig sammenlignet med omverdenen vil medføre en stærkere inflation og dermed forringet konkurrenceevne. Hvis betalingsbalancen ikke skal udvikle sig i ugunstig retning, må der i så fald med jævne mellemrum foretages devalueringer af franc'en, for at udligne virkningerne på konkurrenceevnen af forskelle i inflationsraterne. I princippet opretholdes her ved det reale bytteforhold i den franske udenrigshandel samtidig med at aktivitetsniveauet sikres uændret højt. Set i dette perspektiv har stadige devalueringer af denne karakter hverken positive eller negative virkninger på velfærden, det reale bytteforhold eller aktivitetsniveauet.

23. Inflation er imidlertid af andre grunde uønsket. Politisk udsættes regeringen for et prestigetab, idet den socialistiske regering vil få det rygte på sig, at den ikke kan »kontrollere« inflationen og gøre franc'en til en af Europas svage valutaer. Hertil kommer, at en kraftig inflation »igangsat« af en socialistisk regering må formodes at få en depressiv indflydelse på erhvervslivets produktions- og ikke mindst investeringslyst. Inflationens omfordelende effekt til evt. ugunst for lavere indkomster, vil derimod kunne reguleres gennem mere eller mindre automatiske indekseringsordninger.

Det seneste pris- og lønstop efter juni-devalueringen viser den vægt den socialistiske regering lægger på at bremse inflationen, selv om hovedmålsætningen for den økonomiske politik er beskæftigelsen.

24. Foreløbig synes reaktionerne fra fagforbundsside i relation til det igangvæ-

rende pris- og lønstop at tyde på en vis forståelse fra arbejdstagerside af nødvendigheden af at bremse inflationen. Mitterrands regering synes således at starte på bedre vilkår end folkefrontsregeringen i 1936; men på baggrund af efterkrigstidens erfaringer kan man næppe sige, at arbejderregeringer i de vestlige lande generelt har haft lettere vilkår for inflationsbekæmpelsen end regeringer af borgerlig observans.

25. Et andet forhold, der kan lette vilkårene for den socialistiske regering, er, at en relativ efterspørgseldrejning over mod den traditionelle offentlige sektor må formodes at være ønsket i Frankrig, hvor det offentlige forbrug beslaglægger en mindre andel af den samlede produktion end gennemsnittet af OECD-landene. Den importbesparelse, der opnås ved en omlægning, tabes derfor ikke så let via et efterfølgende lønpres (jfr. pkt. 20 herom).

26. Den fuldkomne kontrol med pengeinstitutterne, som er opnået med de seneste nationaliseringer, giver desuden mulighed for ret stærke opdelinger af det franske kreditmarked, således at f.eks. renten ved lån til erhvervsinvesteringer kan sættes lavere end den frie markedsrente, der vil være bestemt af det internationale renteniveau i kombination med den førte valutakurspolitik. I forhold til andre vestlige lande åbner den nationaliserede banksektor i Frankrig således mulighed for en større uafhængighed af det internationale renteniveau.

27. Om dette sammen med den øgede efterspørgsel til forbrug vil være tilstrækkeligt til at trække de private erhvervsinvesteringer op allerede i 1982 er som tidligere anført tvivlsomt. Men den franske regering har endnu et middel i hænde, nemlig styringen af investeringerne i de nationaliserede sektorer. Gennem-

førelsen - med offentlig støtte - af de opstillede investeringsplaner for disse sektorer vil give økonomien endnu et skub, der vil sprede sine ringe ud i den markedsstyrkede del af økonomien.

28. Hertil kommer endelig, at virkningerne kan antages forstærket af »den naturlige franske protektionisme«. Hermed menes såvel den offentlige som den private sektors forståelse for »landets behov«. Den embedsmand, der mere eller mindre direkte har været med til at opstille planer for en sektors udvikling, beskæftigelsesbehovet m.v. vil have forståelse for de problemer, sektoren kan komme ud for i den internationale konkurrence og vil tænke herpå ved udarbejdelsen af regelsæt, ved offentlige indkøb m.v. På samme måde vil den direktør, der startede sin karriere på den nationale embedsmandsskole (»ENA«) for derefter at avancere inden for administrationen og sluttelig blive udpeget til direktør for en nationaliseret virksomhed også vise forståelse for den samfundsmæssige nytte af investeringer i virksomheden, herunder nytten af at foretage indkøb hos andre franske virksomheder. Denne »naturlige protektionisme«, hvis styrke det er umuligt at måle, blev formentlig svækket under præsident Giscard d'Estaings liberalisme, og vil muligvis styrkes under den socialistiske regerings planer.

Afslutning

29. Er hovedmålsætningen for den socialistiske regering i Frankrig på den ene side skabelsen af en varigt højere beskæftigelsesgrad og afledt deraf stort set balance i betalingerne over for udlandet og en ikke for kraftig inflation, er der på den anden side ingen tvivl om, at rækken af sociale og arbejdsmarkedspolitiske reformer (se pkt. 8 til 10) på grund af deres inflationæ-

re effekter har gjort det vanskeligere for regeringen at nå dette mål.

30. Reformerne har imidlertid været politisk nødvendige, og må ses som Mitterrands betaling for valgsejrene. De udgør således en del af det grundlag, den socialistiske regering må arbejde videre på. Politikens fremtidige succes vil være tæt knyttet til tre forhold:

For det første om det vil lykkes for regeringen - eventuelt under fortsat brug af pris- og lønregulering - at holde inflationen tilbage. Ret hurtige resultater vil formentlig skulle demonstreres her af hensyn til investeringsklimaet, men senere under en højere beskæftigelsesgrad kan spørgsmålet melde sig igen.

For det andet om den finanspolitiske ekspansion, kravet om investeringer i de nationaliserede virksomheder og anvendelsen af et fuldkommen nationaliseret kreditsystem vil kunne sætte skub i de private erhvervsinvesteringer, således at efterspørgselsfremgangen bliver selvbevarende og konkurrenceevnen styrkes.

For det tredje om de øvrige lande inden for det europæiske valutasamarbejde vil tillade Frankrig at foretage de devalueringer af franc'en, som vil være påkrævet dels på grund af et højere aktivitets- og efterspørgselsniveau i Frankrig og dels uden tvivl på grund af et højere inflationsniveau (se pkt. 22 herom). Såfremt valutasamarbejdet udvikler sig til en alvorlig hæmsko på den økonomiske politik i Frankrig, bør det ikke overraske, om Frankrig vil tage sin tilknytning til samarbejdet op til revision.

31. Det er sandsynligt, at Frankrig under den socialistiske regering vil bevæge sig henimod en stadig stærkere grad af dirigisme, hvorunder det offentlige påtager sig større kontrol med priser og lønninger, med investerings- og produktionsbeslutninger i markedssektoren, med handel

og kapitalbevægelser. En sådan udvikling vil uden tvivl føre til produktivitetstab for samfundet som helhed, således at velfærdsgevinsterne ved en højere beskæftigelsesgrad reduceres.

32. For lande, der eksporterer til Frankrig, er en opgang i efterspørgslen i Frankrig naturligvis ønskelig. Men herover for står frygten for, at den statslige intervention i den konkurrenceudsatte sektor med henblik på at styrke fransk konkurrenceevne kan føre til protektionisme af mere eller mindre gennemskuelig karakter.

Noter:

1. OECD: Economic Surveys. France. January 1982.
2. 1980 er valgt som referenceår.
3. Le Monde. 13/2-1982.
4. I alt er devalueret 8,75 pct. over for ECU-centralkursen, 9,75 over for D-marken.
5. Målsætningen refererer til statens bruttokasseunderskud.
6. Franske socialister henviser her til de statsejede men selvstændigt ledede Renault fabrikker, der har klaret 70'ernes krise i automobilindustrien bedre end de privatejede Citroën, Peugeot og Talbot fabrikker.